
Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
9

HELSINKI 1989

ISBN 951-95402-9-6

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy – Lappeenranta 1989

Otto-I. Meurman

Lauri Välke, kuvataiteilija

Pitkällä elämänpolullani minulla on ollut onni saada vuosikymmenten ajoiksi mitä parhaimpia matka- ja työkumppaneita aivan omitta ansioittani. Eräs heistä on ollut Lauri Välke, minua viisi vuotta nuorempi viipurilainen taiteilija. Kohdistettakoon seuraavassa katse häneen.

Lauri Välke, sydänystäväni, oli syntynyt Helsingissä 18.4.1895, missä hän myös kuoli 30.7.1970. Silti hän ei ollut helsinkiläinen, vaan ennen kaikkea mitä viipurilaisin, sillä koko hänen nuoruutensa ja miehuutensa tuottoisimmat vuodet hän asui Viipurissa. Sydänjuurillaan hän oli kasvanut kiinni Viipuriin.

Laurin isä Karl August Hildén oli seppä Valtionrautateiden pajassa Helsingissä, mistä hän vuonna 1900 muutti vastaavaan työhön Viipuriin. Hän oli syntynyt Urjalassa v. 1858. Suuressa nimien suomentamisessa hän otti v. 1906 nimekseen Välke. Hän kuoli Viipurissa 1925. Laurin äiti Anna Elisabeth Arenius oli syntynyt Sahalahdella v. 1862 ja hän kuoli Viipurissa 1929.

Keskeytettyään lyseon Lauri Välke jatkoi lukujaan vanhemman veljensä Yrjön johdolla ja suoritti keskikoulun kurssin matematiikassa, suomenkielessä ja historiassa. Kun hänellä oli ilmeiset taiteelliset lahjat ja taide häntä kiinnosti, niin hän hakeutui Viipurin Taideystävien Piirustuskouluun opiskellen siellä vuosina 1912—1917.

Piirustuskoulun pääopettajana ja rehtorina toimi viipurilaisten hyvin tuntema ja kunnioittama taidemaalari Rurik Lindqvist. Hän oli mitä syvällisin kulttuuripersoonallisuus, joka pystyi koko olemuksellaan vaikuttamaan oppilaisiinsa. Hänen koulussaan Lauri Välke kasvoi taidemaalariksi. Elämänsuunta oli ratkaistu.

Pääosa Lauri Väkkeen varhaiskauden töistä syntyi kesäisillä maalausmatkoilla. Vuosina 1919, 1920 ja 1922 hän kävi Kolilla ja vuonna 1921 Porvoossa. Näinä vuosina hän maalasi öljymaalauksensa leveällä siveltimellä voimakkain ja kirkkain värein. Kolin mahtava luonto näyttää antaneen hänelle erityistä voimakkuutta. Se näkyy mm. öljyväreitauluista ”Mäkrävaa-ra”, joka on maalattu paksuin värein käyttämällä palettiveistä siveltimen sijasta, sekä ”Kuollut ja elävä mänty”. Nämä olivat esillä Taiteenystävien näyttelyssä maaliskuulla 1921.

Kesällä 1921 Välke teki retken Porvooseen yhdessä arkkitehti Juhani Vikstedtin (sittemmin Viiste) kanssa. Porvoohan on sangen pittoreski kaupunki, se kun on voinut säilyttää vanhaa puusta rakennettua kaupunkia sitä edelleenkin vaalien. Porvoonjoen punamullalla maalatut ranta-aitat ovat saaneet kuvaajikseen monia taiteilijoitamme, ja pikkukaupunkiolemuksen kuvaaminen kiinnosti tietysti Väkettäkin. Tuloksia saatiin nähdä kotikaupungissa Väkkeen ensimmäisessä yksityisnäyttelyssä Hotelli Vibor-gin huoneistossa v. 1922. Pitkä artikkeli Karjala-lehdessä antoi siitä sangen

*Lauri Völke,
Mäkrävaara Kolilla
(öljyvärimaalaus).*

myönteisen arvostelun. Erityisesti öljyväriytyöt saivat kiitosta. Porvooiheisista töistä mainittiin "Porvoon kirkko ja ranta" sekä "Porvoolainen piha". Völkeen töissä nähtiin näkemyksen voimakkuuta, sommittelua ja tekniikkaa. Viipurin etevin arkkitehti Uno Ullberg kuvaili "Viborgs Nyheterissä" julkaisemassaan artikkelissa Völkeen voimakasta persoonallisuutta ja omalaatuista tekniikkaa.

Taiteilijan elämä ei suinkaan ole ruusuilla tanssimista. Hän ei yleensä ajattele jokapäiväisen elämän taloudellista puolta, niin ratkaisevaa kun se kuitenkin jokaisen kohdalla onkin. Tästä asiasta on Lauri Völke syksyllä v. 1921 kirjoittanut sisarelleen pitkässä kirjeessään sanoen: "Sellaista se on, että ne ostaisivat, joilla ei ole millä ostaa ja päinvastoin. Miten liekin sattunut niin, että kaikki köyhät ovat sattuneet minun työskentelyni hyväksyjäpiiriksi."

Kesällä 1923 Lauri Völke teki matkan Tanskaan ja Ruotsiin. Matkan jälkeen hän rupesi maalaamaan tummemmin värein luopuen leveästä siveltimestä ja paksusta maalikerroksesta. Kesällä 1925 Völke matkusti maalaamaan Tallinnaan. Samana vuonna hän piti ensimmäisen näyttelynsä Helsingissä yhdessä Oskari Hirvikallion kanssa. Näyttelyn vaatimaton menestys oli ehkä pettymys Lauri Völkeelle, sillä pian sen jälkeen hän luopui öljymaalauksesta lähes kahdeksikymmeneksi vuodeksi keskittyen kirkkomaalaukseen.

Uransa alkuvuosina Lauri Völke teki maalaamisen ohessa myös muita töitä: Viipuriin asemakaava-arkkitehdiksi elokuussa v. 1918 sijoittunut O-I. Meurman tarvitsi pienoismallien tekijää. Se ei tietenkään ollut taidemaalarin työtä, vaikka siinäkin tarvittiin taidetta tajuavan silmää. Völke antautui siihenkin innolla, olihan esim. Viipurin Linnan veistäminen puuhun mitta-kaavassa 1:2000 jonkinlaista kuvanveistoa, ja Völke halusi kilpailla itsensä kanssa. Niinpä hän n. 3-senttisestä pystysyisestä pulikasta teki Stadionin katsomon pulpettikaton tuskin millin paksuiseksi, valoa vasten läpikuultavaksi samalla kovertaen niin, että kattoa etusivulla kannattavat pylväätkin muodostuivat pulikan pystysyistä, eikä paikoilleen liimatuista tikuista.

Pitkärannan kirkkokuoneen laipion koristemaalaus.

Pitkärannan kirkkokuoneen kastemalja.

Raudun kirkon koristemaalauksia.

Hänen tekemistään pienoismalleista sai Uuraansaaren malli Barcelonan kansainvälisessä asemakaavanäyttelyssä kultaisen Grand Prix'n. Mitali varmaan hukkui talvisodassa palaneen kaupungintalon tuhkaan.

Kun Göteborgissa v. 1923 järjestettiin suuri kansainvälinen asemakaava-konferenssi näyttelyineen, lähetti Viipurikin sinne osastonsa, mihin liitettiin koko kaupunkia esikaupunkineen esittävä pienoismalli mittakaavassa 1:2000. Siinä nähtiin esikaupungit uudelleen asemakaavoitettuina kuviteltuine yleisine rakennuksineen, linna ja kirkot sekä olemassa olevat yleiset rakennukset omine muotoineen, uudet kuvitellut upeine torneineen.

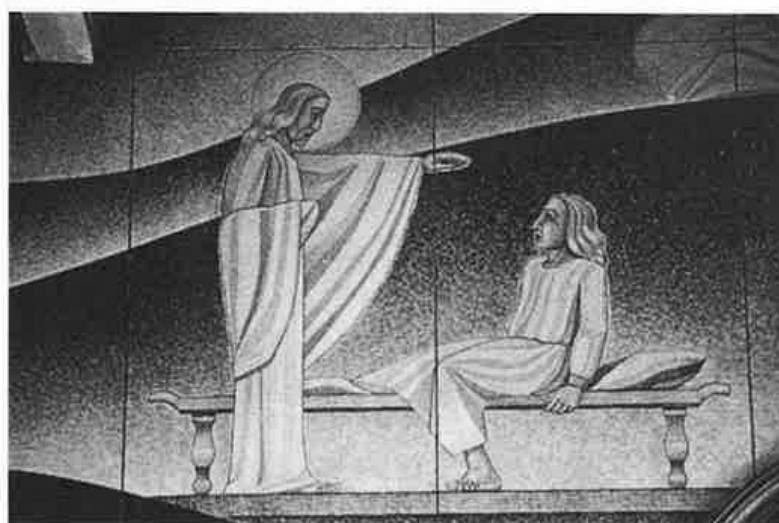
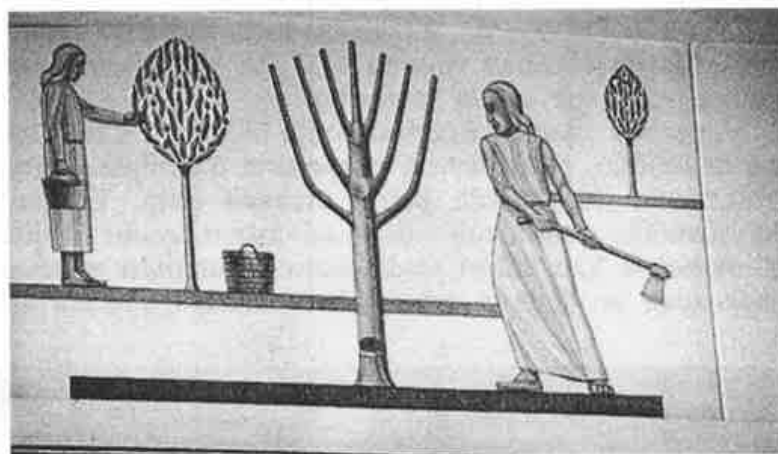
1920-luvun puolessa välissä alkoi Lauri Välkkeen pitkäaikainen työ kirkkojen restauroijana, koristelijana ja suurten seinämaalauksien tekijänä. Ensimmäisissä suurissa töissään Pitkärannan ja Raudun kirkkojen maalaus-

Lauri Välkkeen Evankelistat Viipurin tuomiokirkon kuoriholveissa.

Lähikuvat edellisistä.

Pielisjärven myöhemmin tuhoutuneen kirkon koristemaalauksia.

koristelussa (1926—27) Välke tyytyi pääasiassa rikkaaseen ornamenttikoristeluun. Pitkärannan kirkkoon hän teki myös veistoskoristelua. Hackmanin hautakappeliin Sorvalin hautausmaalle Välke teki vuonna 1928 puuveistokset. Seuraavana vuonna Välke teki yhden merkittävimmistä töistään koristellessaan Viipurin tuomiokirkon kuorin evankelistasymbolein ja ornamenttein käyttäen seccotekniikkaa. Seuraavissa töissään Lappeen kirkon (1930), Viipurin seurakuntasalin (1930) ja Viipurin maalaiskunnantalon (1933) seinämaalauksissa ja friiseissä Välke alkoi maalata ornamenttiikan ohessa henkilöhahmoja.

Monissa töissään Välke toimi yhteistyössä viipurilaisten arkkitehtien Jalmari Lankisen ja Juhani Viisteen kanssa restauroiden kunnostettavien kirkkojen maalauksia, maalaten uusia kuvia ja suunnitellen kirkkojen sisä- ja ulkoverityksiä. Tällaisia rakennuksia olivat mm Säkijärven kirkko, Joensuun siunauskappeli, Jaalan kirkko ja Jääskén kirkko. Nastolan kirkon saarnatuolin hän koristeli evankelistaveistoksien ja maalasi urkukaiteeseen 12 henkilöhahmoa. Sotia edeltävän kauden laajin työ Vélkkeellä oli Lieksan Pielisjärven kirkon laajojen seinäpintojen täyttäminen raamattuaiheisin maalauksin (1935—36). Koiviston kirkon sivuikkunoihin hän laati suurikokoiset lasimaalaukset vuonna 1937, ja Virolahden kirkon seinämaalaukset tulivat valmiiksi ennen talvisotaa.

Viipurissa Lauri Vélke tunnettiin ahkerasti kulttuurielämään osallistuvana henkilönä, jolla omasta puolestaan oli siihen annettavaa. Hän oli aulis auttamaan järjestelyitä ja oli mukana esim. Torkkelin Killassa. Hänen käytännöllisyytensä tuli silloin selvästi näkyviin. Taiteilijana ja historiaan kiintyneenä hän halusi vaalia kotikaupunkinsa olemusta, sen historiallista maisemaa ja vanhoja rakennuksia. Niinpä hänestä tuli Viipurin muinais-

Nilsin kirkon koristemaalauksia.

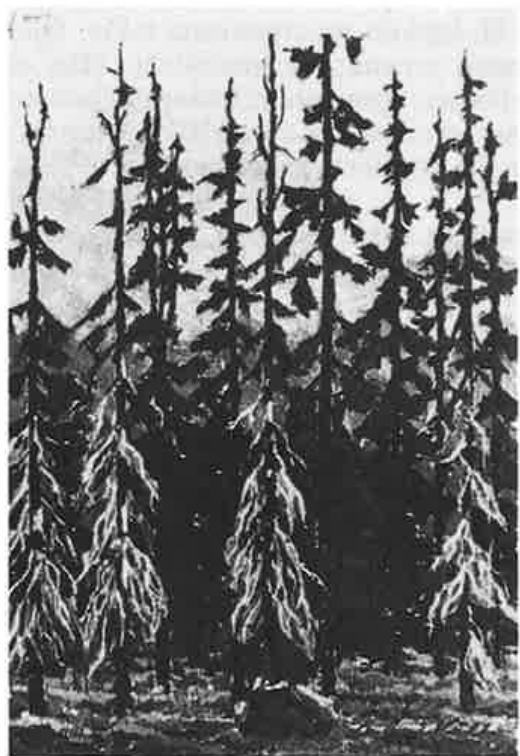
muistojen valvoja v. 1937, kun tämän maassamme ainutlaatuisen toimen ensimmäinen haltija oli siirtynyt Helsinkiin. Hän hoiti tätä tehtävää Viipurin ja koko Karjalan menetykseen saakka.

Talvisodassa tuhoutui useita kirkkoja, joissa oli Lauri Välkkeen maalauksia ja koristeita. Sota hävitti myös monia maalauksia ja piirroksia. Vuonna 1940 Välke oli restauroimassa Kaksikerran kirkon saarnastuolia. Jatkosodan aikana Välke palasi Viipuriin, jossa hän piirsi useita piirroksia sodassa kärsineestä kaupungista. Sodan loputtua Välke asui ensin vuoden Hattulassa, josta hän muutti 1945 Hämeenlinnaan. Hämeenlinnassa hän alkoi kahdenkymmenen vuoden tauon jälkeen maalata taas öljymaalauksia. Vuonna 1947 Välke piti Hämeenlinnassa taidenäyttelyn.

Vuonna 1950 Lauri Välke muutti Helsinkiin. Samaan aikaan hän alkoi työskennellä Pihtiputaan kirkon suurten seinämaalauksen parissa. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Välke maalasi suuret seinämaalaukset seitsemään kirkkoon.

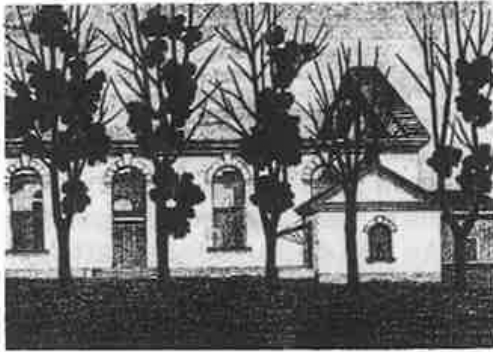
Näissä suurissa töissä Lauri Välke löysi oman herkän ja monumentaalisen tyylin, joka on ehkä kauneimmillaan Polvijärven kirkon sinisävyisissä maalauksissa ja Sotkamon kirkon seinämaalauksen sommittelussa. Muita suuria töitä olivat Nivalan kirkon seinämaalaukset, Sieppijärven kirkon koko takaseinän peittävä alttaritaulu, Kontiolahden kirkon seinämaalaukset sekä Kouvatsan kirkon seinämaalaukset.

1960-luvulla Lauri Välke jatkoi piirtämistä ja maalausta ja siirsi litografialle vanhoja Viipurissa piirtämiään kuvia. Vuonna 1965 Lauri Välke sai valtion taiteilijaeläkkeen ja samana vuonna hänelle myönnettiin Pro Finlandia-mitali. Lauri Välke kuoli Helsingissä 30.7.1970.

Lauri Välkkeen maalaukset Kuusikkoa Ylläksen tunturilla ja Kesäilta.

Viipurin maaseurakunnan talvisodassa palanut kirkko (kivipainos).

Lauri Välke, Notkiskeleva puunukke.

Työtoverina, lähimmäisenä ja ihmisenä Lauri Välke oli mitä ihailtavinta. Hän oli todella lämminsydäminen, rakastettava *ystävä!* Paljon onnellisia hetkiä jäi tämän kirjoittajalta saamatta Helsinkiin muuttamiseni takia. Hän oli kulttuuripersoonallisuus, johon häneen tutustuneet mieltäytyivät. Hän ei mitään pyytänyt, mutta hän antoi! Sellainen ihminen elämänpolullamme tavattuna rikastuttaa toistenkin maallista vaellusta. *Lauri Välke*, muistosi elää ystäväsi sydämissä kunnioitettuna ja hartaasti vaalittuna!

Tietoja edelläolevaan tekstiin on koonnut arkkit. Immo Teperi.

Lauri Välke

Henkilötietoja:

Lauri Jeremias Välke, ent. Hildén s. 18.4.1895 Helsingissä, k. 30.7.1970 Helsingissä

Vanhemmat: Seppä Karl August Hildén s. 5.10.1858 Urjalassa, k. 1925 Viipurissa, Anna Elisabeth o.s. Arenius s. 16.9.1862 Sahalahdella, k. 1928 Viipurissa

Vihitty: 1929 Elina Liljamaa s. 9.6.1905

Lapset: Anna Heikinheimo s. 1930, Eeva Palmu s. 1931

Opinnot: Kävi lyseota kaksi luokkaa, jonka jälkeen koulunkäynti jäi kesken hänen saatuaan ehdot, joita ei suorittanut.

Opiskeli Viipurin piirustuskoulussa vuosina 1912—17.

Kirkkotyöt 1920- ja 1930-luvulla

- Pitkärannan kirkon ornamentti- ja puuveistoskoristelu noin 1926—27.
- Raudun kirkon ornamenttimaalaukset noin 1926.
- Hackmanin hautakappelin puuveistokset Sorvalin hautausmaalle Viipurissa 1928.
- Viipurin tuomiokirkon kalkkimaalaukset 1929.
- Lappeen kirkon restaurointi, värisuunnitelma ja seinämaalaukset 1930.
- Viipurin seurakuntasalin ornamentit ja apostolien kuvat todennäköisesti 1930 talon valmistuttua.
- Talikkalan eli Viipurin Mikaelin kirkon seinämaalaukset ja koristeet 1932.
- Viipurin maalaiskunnantalon salin friisi 1933.
- Ilomantsin kirkon maalausten restaurointi 1933.
- Säkijärven kirkon väritysuunnitelma ja todennäköisesti myös maalausten restaurointia 1933.
- Kaukolan kirkon alttaritaulu 1934.
- Joensuun siunauskappelin sisäpäätyfasaadin maalauskoristelu 1935 (arkkitehti J. Viiste).
- Nastolan kirkon saarnastuolin evankelistaveistokset ja urkukaiteen 12 henkilöhahmoa.
- Lieksan (Pielisjärven) kirkon seinämaalaukset 1935—36. Kirkko paloi 1979.
- Jaalan kirkon maalausten restaurointi 1936.
- Koiviston kirkon (arkkit. Stenbäck) sivuikkunoiden suurikokoiset lasimaalaukset Pietari ja Paavali sekä kirkon sisäväritys ja saarnastuolin kaunistus 1937.
- Jääsken kirkon väritys ja koristelu 1938—39.
- Virolahden kirkon seinämaalaukset 1939. (Välkkeen lasimaalaukset kirkossa ovat vuodelta 1965).

1940-luku

- talojen väritysuunnitelmat Hämeenlinnaan ja Nokialle.
- Turun linnan Brahe-salin ja kustavilaisten huoneiden entisöinti.
- Kaksikerran kirkon saarnastuolin entisöinti.
- Alavuden kirkon maalausten restaurointi.
- Muhoksen kirkon maalausten restaurointi.

Suuret kirkkomaalaukset 1950- ja 1960-luvulla

- Pihtiputaan kirkon seinämaalaukset 1949—50.
- Nivalan kirkon seinämaalaukset 1952.
- Sotkamon kirkon seinämaalaukset 1954—55.
- Sieppijärven kirkon iso, koko takaseinän peittävä alttaritaulu 1955—56.
- Kontiolahden kirkon seinämaalaukset 1956.
- Polvijärven kirkon seinämaalaukset 1959.
- Kauvatsan kirkon seinämaalaukset 1960—61.
- Virolahden kirkon lasimaalaukset 1965.

LAURI VÄLKE
18.4.1895—30.7.1970
omakuva, öljyvärimaalaus